

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

فرصت‌های طلایی نوروز

مقدم مهدی فجرى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرصت های طلایی نوروز

نویسنده:

محمد مهدی فجری

ناشر چاپی:

زائر - آستانه مقدسه قم

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	فرصت های طلایی نوروز
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۱	مقدمه ناشر
۱۳	فهرست
۱۵	مقدمه
۲۲	۱_ تحویل سال در مکان های مقدس
۲۴	۲_ وقایع نوروز
۲۷	۳_ خانه تکانی منزل همراه با خانه تکانی دل
۳۱	۴_ سفر
۳۶	۵_ صله ارحام
۴۳	۶_ توجه به یتیمان همانند توجه به فرزندان خویش
۴۹	۷_ توجه به فقرا و مستمندان
۵۱	۸_ دیدار و تجلیل از بزرگترها
۵۲	۹_ دیدار دوستان و برادران دینی
۵۴	۱۰_ اصلاح بین برادران دینی
۵۸	۱۱_ توجه به گذر عمر
۶۰	۱۲_ محاسبه اعمال در کنار محاسبه اموال
۶۳	۱۳_ استفاده از طبیعت
۶۶	جهت منفی در نوروز
۷۲	آداب سفر
۷۲	الف. قبل از سفر
۷۶	ب. در سفر

ج. بعد از سفر ۸۵

منابع ۸۸

درباره مرکز ۹۱

سرشناسه: فجری، محمدمهدی، ۱۳۵۲ -

عنوان و نام پدیدآور: فرصت های طلایی نوروز/ محمدمهدی فجری.

مشخصات نشر: قم: زائر، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۶۸ ص.

شابک: ۱۲۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۶-۳۷-۰؛ ۲۰۰۰۰ ریال (چاپ هشتم)؛ ۳۰۰۰۰ ریال (چاپ یازدهم)

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

یادداشت: چاپ هشتم: ۱۳۹۲.

یادداشت: چاپ دهم و یازدهم: ۱۳۹۴.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۵۸-۶۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: نوروز -- جنبه های مذهبی -- اسلام

موضوع: نوروز -- آداب و رسوم

موضوع: نوروز -- ایران -- آداب و رسوم

رده بندی کنگره: BP۲۵۹/ف۳ف۴ ۱۳۹۰

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۴۷۹۸۴

ص: ۱

اشاره

اسم کتاب: فرصت های طلایی نوروز

مؤلف: محمد مهدی فجری

صفحه آرا: رضا اشتیاقی

ناشر: زائر _ آستانه مقدس قم

چاپخانه: صدر

نوبت چاپ: اول/زمستان ۱۳۸۵

تیراژ: ۱۰۰۰۰

ص: ۴

فرا رسیدن بهار نوید حیات و بیداری طبیعت بعد از یک دوره خواب زمستانی است. نام روزهای آغازین سال را «نوروز» گفته اند و این تعبیر دارای پیامی است برای آنان که شاهد تحولات، سرسبزی ها و رویش دوباره گیاهان و شکوفه دادن درختان هستند. نکنند روزی نو شود و طبیعت مرده زنده گردد و من (انسان) در خواب غفلت و بی خبری عمر را سپری سازم... آری بهار سمبل تحول و دگرگونی است آداب و ادعیه نوروز هم با این رویکرد آغاز می شود. یا مقلب القلوب و الابصار، ای مدبر اللیل و النهار یا محول الحول و الاحوال، حوّل حالنا الی احسن الحال.

نیکوترین حال اولین درخواست هنگام تحویل سال جدید است.

... انتشارات زائر آستانه مقدسه در راستای ترویج فرهنگ اسلامی و برای بهره بردن به بهترین و عالی ترین شکل از فرصت های به دست آمده در تعطیلات نوروزی، اقدام به چاپ کتاب حاضر نموده است. امیدواریم خوانندگان محترم ما را هم در دعای هنگام تحویل سال به ویژه در مکان های مقدس، مشاهد مشرفه، مساجد و حرم کریمه اهل بیت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام فراموش نسازند.

انتشارات زائر آستانه مقدسه

اسفند ۸۵

ص: ۶

فهرست

فهرست

مقدمه ۹

تحویل سال در مکان های مقدس ۱۶

وقایع نوروز ۱۸

خانه تکانی منزل همراه با خانه تکانی دل ۲۱

سفر ۲۵

صله ارحام ۳۰

توجه به یتیمان همانند توجه به فرزندان خویش ۳۶

توجه به فقرا و مستمندان ۴۲

دیدار و تجلیل از بزرگترها ۴۴

دیدار دوستان و برادران دینی ۴۵

اصلاح بین برادران دینی ۴۷

توجه به گذر عمر ۵۱

ص: ۷

محاسبه اعمال در کنار محاسبه اموال ۵۳۰۰۰

استفاده از طبیعت ۵۶۰۰۰

جهات منفی در نوروز ۵۹۰۰۰

آداب سفر ۶۴۰۰۰

قبل از سفر ۶۴۰۰۰

در سفر ۶۸۰۰۰

بعد از سفر ۷۷۰۰۰

منابع ۷۹۰۰۰

ص: ۸

کلمه «عید» از ریشه «عود» به معنای برگشت است. اگر به روزهای خاصی مثل عید فطر یا نوروز عید اطلاق می شود، از آن جهت است که شرایط و حالات انسان یا طبیعت در آن روزها دچار تغییر و تحوّل شده و به شرایط دیگری بازگشت می کند. مثلاً در تبیین مراد از عید فطر گفته شده که بازگشت به فطرت انسانی است. عید نوروز هم، به دلیل زنده شدن و بیدار شدن طبیعت پس از خواب زمستانی، بازگشت جهان و اوضاع طبیعی به حالت قبلی خود است.

نوروز از دو کلمه «نو» و «روز» تشکیل شده است و در لغت فارسی مفهوم «روز نو» از آن استفاده می شود و بر نخستین روز از نخستین ماه شمسی تعلق می گیرد.

آنچه می توان از آغاز سال شمسی به دست آورد آن است که آدمی همپای نو شدن طبیعت و جایگزینی فصل سبز به جای فصل سرد، خود و جامعه را به دگرگونی و تحول کشانده و با بهره مندی از مکتب حیات بخش اهل بیت علیهم السلام گامی در جهت بهار شدن دل و احسن حال بردارد.

نوروز در گنجینه معارف اهل بیت علیهم السلام و متون روایی ما از منزلت و جایگاه خاصی برخوردار است؛ به گونه ای که ایشان بر پاسداشت این روز سخن رانده و از مناسبت های مهم آن یاد کرده اند.

همچنین علما و فقهای بسیاری این روز را روز مبارک دانسته و بر اعمال وارد در این روز تاکید نموده اند؛ چنانکه مرحوم آیت الله العظمی کاشف الغطاء رحمه الله در این باره می فرماید:

«نوروز مقتضای جهان است در بشر و حیوان و جماد

ص: ۱۰

بلکه در آسمان و زمین و هوا و فضا. بر این اساس روایاتی از اهل بیت علیهم السلام درباره نوروز به ما رسیده و تایید نموده عید گرفتن عرف را و از طریق ائمه علیهم السلام وظایفی به ما رسیده است.»

ایشان در جای دیگر درباره ادعای اینکه عید نوروز از اعیاد مجوس است، می فرماید: «باید بدانیم ما چهار گونه عید داریم:

۱. اعیاد دینی مانند عید قربان و فطر

۲. اعیاد مذهبی مانند عید غدیر.

۳. عید ملی که هر مملکت و کشوری برای خود روزی را عید می داند.

۴. عید تکوینی که عالم عید می گیرد، نه آنکه انسان آن را جعل می کند و عید قرار می دهد، مانند عید نوروز که عالم خرم و خوشحال و درختان سبز و شکوفا می گردند پس این عید، عید عالم است نه عید مجوس

ص: ۱۱

یا غیر آنها. (۱)

آنچه با درنگ در روایات به دست می آید، آن است که «نوروز» سمبل تحوّل و تغییر است. البته تحویل به سمت نیکویی و بهتر شدن؛ چنانچه در یکی از دعاهاى هنگام تحول سال می خوانیم:

«یا مقلب القلوب و الابصار، یا مدبّر اللیل و النهار، یا محوّل الحول و الاحوال، حوّل حالنا الی احسن الحال» (۲)

(ای برگرداننده دل ها و دیده ها، ای تدبیر کننده شب و روز، ای گرداننده حول و احوال، حال ما را به نیکوترین حال برگردان.)

با درنگ در این دعا بزرگ ترین رهاورد نوروز را می توان در امور ذیل خلاصه کرد:

ص: ۱۲

۱-۱- آداب و رسوم نوروز، ص ۲-۱۷۱.

۲-۲- مفاتیح الجنان.

الف. تلاش برای تغییر

در دین مبین اسلام یکسان ماندن و تن ندادن به تغییر و تحوّل به شدت نفی شده است آنگونه که امام کاظم علیه السلام می فرماید: «من استوی یوماه فهو مغبون(۱) هر کس دو روزش یکسان باشد، او مغبون بوده و ضرر کرده است.»

ب. انتخاب راه بهتر

پس از تن دادن به تغییر، مهم گزینش راه بهتر و نیکو شدن است و لذا آنانی که فردایشان از روز قبل بدتر است، مورد شماتت خواهند بود، چنانچه رسول مکرم اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «من کان غده شرّاً من یومه فهو ملعون(۲)؛ ملعون است کسی که فردایش بدتر از آن

ص: ۱۳

۱-۱- بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۳۲۷.

۲-۲- همان.

ج. تبدیل بدی ها به خوبی ها و تلاش در بهتر شدن

زیباترین و کامل ترین نوع تغییر، تبدیل بدی ها به خوبی ها و جبران خطاهاست. شیوه ای که قرآن کریم برای آدمی ترسیم ساخته است جبران بدی ها با خوبی ها و توبه از اعمال گذشته است. چنانچه می فرماید: «فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ» (۱) اما آن کس که پس از ستم کردن، توبه و جبران نماید، خداوند توبه او را می پذیرد که خداوند آمرزنده و مهربان است.»

این دگرگون شدن و گذر از بدی به خوبی و اصلاح خود

ص: ۱۴

در ادعیه مأثوره که از ائمه بزرگوار دین به ما رسیده است نیز بسیار مشهود است، چنانچه در یکی از دعاهای ماه مبارک رمضان می خوانیم: «اللهم غيّر سوء حالنا بحسن حالك»^(۱)

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «مَنْ لَمْ يَتَعَاهَدِ النَّقْصَ مِنْ نَفْسِهِ غَلَبَ عَلَيْهِ الْهَوَىٰ وَ مَنْ كَانَ فِي نَقْصٍ فَالْمَوْتُ خَيْرٌ لَهُ»^(۲) آن کس که به جبران نقص و بدی خود نپردازد، هوای نفس بر او مستولی خواهد شد و برای چنین انسان ناقص، بی نشاط و فرار کننده از دگرگونی و خوب شدن، مردن پسندیده تر خواهد بود.»

با اندکی تأمل می توان به فرصت هایی پی برد که بسیار مورد تأکید دین بوده اما انسان از آن غافل مانده و نتوانسته است از آن فرصت ها به شایستگی استفاده نماید و تعطیلات نوروزی بهترین زمان برای جبران

ص: ۱۵

۱-۱- مفاتیح الجنان.

۲-۲- من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۸۲.

کوتاهی ها و یا عمل به آن دستورهاست.

۱_ تحویل سال در مکان های مقدس

۱_ تحویل سال در مکان های مقدس

یکی از مهم ترین اسباب موفقیت توجّه و توسل به ائمه اطهار علیهم السلام مخصوصا وجود مسعود حضرت بقیه الله الاعظم (عجل الله تعالی فرجه) و ابا عبدالله الحسین علیه السلام است. همین توسّلات در تهذیب نفس و ترک گناهان و رفع گرفتاری ها و سعادت انسان در دنیا و آخرت بسیار ثمربخش است. دین مبین اسلام تاکید فراوانی بر حضور در اماکن مقدس و مشاهده مشرفه مثل مساجد، حرم ائمه معصومین علیهم السلام و حرم امام زادگان نموده است؛ چرا که عنایت الهی در این مکان ها که محل تردد ملائکه الله و مؤمنان مقرب می باشد،

ص: ۱۶

بیشتر است.

توجه به این نکته ضروری است که یکی از رموز موفقیت علما و بزرگان دین ارتباط معنوی مستمر بائمه اطهار علیهم السلام بوده است؛ تا آنجا که حضور در آن مشاهد مشرفه را جزو برنامه های خویش می دانسته اند. چنانچه درباره امام خمینی رحمه الله آمده است که در تمام مدت اقامت ایشان در نجف اشرف جز در موارد استثنایی، برنامه زیارت هر شب ایشان هرگز ترک نشد.

علامه طباطبایی رحمه الله موفقیت خویش را مرهون توسل به اهل بیت علیهم السلام می دانست و در ماه رمضان روزه خویش را با بوسه بر ضریح مقدس حضرت معصومه علیهاالسلام افطار می کرد و سپس به خانه می رفت.

همچنین در یکی از توصیه های اخلاقی علامه سید مرتضی مرعشی نجفی رحمه الله (برادر حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی رحمه الله) به فرزندش آمده است:

ص: ۱۷

«سعی کن هر روز حرم مطهر حضرت معصومه علیهاالسلام را زیارت کنی، ولو اینکه زیارت نامه نخوانی.»

بنابراین بسیار بجاست که هنگام تحویل سال در مساجد و قبور ائمه علیهم السلام و فرزندان پاکشان و یا در کنار قبور کسانی که جان خویش را در جهت سرافرازی اسلام و مسلمین بکار برده اند، حضور یافته و به راز و نیاز با پروردگار پردازیم.

۲_ وقایع نوروز

۲_ وقایع نوروز

اگرچه عید نوروز از جمله اعیاد اسلامی (عید فطر، قربان، غدیر و جمعه) محسوب نمی شود، ولی روایات متعددی درباره اهمیت و جایگاه آن وارد شده است. به عنوان نمونه به یکی از آنها اشاره می شود:

«معلی بن خنیس می گوید: روز نوروز در خدمت امام

ص: ۱۸

صادق علیه السلام رفتم، فرمودند: آیا می دانی امروز چه روزی است؟ گفتم: فدایت شوم این روزی است که عجم آن را بزرگ می داند و برای همدیگر هدیه می فرستند. امام صادق علیه السلام فرمود: به بیت عتیق سوگند می خورم که نوروز از زمان قدیم است، تاریخ آن را برای تو باز گویم؟ عرض کردم:

«مولای من! دانستن این مطلب به برکت شما محبوبتر است نزد من از آن که مردگان من زنده شوند و دشمنانم بمیرند. فرمود: نوروز روزی است که در عالم ذرّ خداوند از بندگانش پیمان گرفت که تنها او را بپرستند و مشرک نشوند و پیرو رسول او، حجج الهی و اولیائش باشند و این روز، روزی است که نخستین بار خورشید در آن طلوع کرد و بادهای در آن جریان گرفت و زمین اولین شکوفه خود را ظاهر کرد، روزی است که کشتی نوح بر نقطه ای از زمین به نام جودی نشست و روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله ،

علی علیه السلام را بر دوش خود بلند کرد تا اینکه بتهای قریش را از بالای خانه کعبه، به زیر افکند و از بین برد و نیز ابراهیم علیه السلام خلیل بت های قومش را در این روز در هم کوبید، و آن روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله اصحابش را امر کرد تا با علی بن ابیطالب علیه السلام به عنوان امیرالمؤمنین بیعت کنند، و آن روزی است که پیامبر صلی الله علیه و آله، علی علیه السلام را به سرزمین جن فرستاد تا اینکه برای رسول خدا صلی الله علیه و آله از آنها بیعت گیرد، و همان روزی است که برای امیرالمؤمنین، برای مرتبه دوم بیعت گرفته شد، و آن روزی است که علی علیه السلام بر اهل نهروان پیروز شد و ذالشدیه را کشت و آن روزی است که قائم و والیان امر ما در آن ظهور می کنند و آن روزی است که قائم ما بر دجال پیروز می گردد و آن را در میدان کُنَّاسَه کوفه به دار می زند، و هیچ نوروزی نیست مگر اینکه ما اهل بیت، انتظار فرج را در آن داریم، چرا که نوروز از روزهای ما و روزهای شیعیان ما است که عجم آن

را گرامی داشت و شما آن را ضایع کردید...»(۱)(۲)

۳_ خانه تکانی منزل همراه با خانه تکانی دل

۳_ خانه تکانی منزل همراه با خانه تکانی دل

یکی از برنامه های عید نوروز، خانه تکانی و نظافت محیط زندگی و نیز پوشیدن لباس تمیز است. اسلام سفارش بسیاری درباره نظافت و دوری از آلودگیهای ظاهری بدن و محل زندگی کرده است و این مخصوص به عید نوروز نیست.

امام باقر علیه السلام می فرماید: كُنْسُ الْبَيْوتِ يُنْفِي الْفَقْرَ؛(۳) پاکیزه کردن خانه ها، فقر و بیچارگی را از بین می برد.»

ص: ۲۱

۱-۱- مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۳۵۲.

۲-۲- برای بررسی روایت معلی بن خنیس و نظرات علما درباره آن می توان به کتاب آداب و رسوم نوروز صفحه ۱۷۸-۱۶۲ رجوع نمود.

۳-۳- وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۳۱۷.

و امام علی علیه السلام می فرماید: «نَظَّفُوا بَيْوتَكُمْ مِنْ حَوْكِ الْعَنْكَبُوتِ فَإِنَّ تَرْكَهُ فِي الْبَيْتِ يورِثُ الْفَقْرَ؛(۱) خانه های خود را از تار عنکبوت خالی و تمیز کنید، زیرا تار عنکبوت (در محل زندگی) باعث فقر و تهیدستی می گردد.»

امام صادق علیه السلام نیز درباره عید نوروز می فرماید:

«اذا كان يوم النيروز فَاغْتَسِلْ وَ الْبَسْ اَنْظَفَ ثِيَابِكْ؛(۲) در زمانی که نوروز شد غسل کن و پاکیزه ترین لباس را بپوش.»

توجه به این مطلب ضروری است. همان گونه که محیط زندگی انسان آلوده و کثیف شده و نیاز به نظافت دارد، دل و قلب انسان نیز به غبار معصیت آلوده گشته و موجب می شود تا صاحب خود را از مسیر هدایت دور

ص: ۲۲

۱- ۱- همان، ص ۳۲۲.

۲- ۲- همان، ج ۸، ص ۱۷۲

سازد، یکی از ره آوردهای مکتب نبوت و امامت این است که گناه سم است و تدریجاً انسان گنه کار به آن مسموم می شود، چنانکه علی علیه السلام فرمود:

«فَأِنَّمَا مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ الْحَيَّةِ لِيَنْ مَسُّهَا قَاتِلٌ سَمِّهَا» (۱) دنیا با زرق و برق فریبایی که دارد مانند ماری است که ظاهری خوش خط و خال دارد و درونش سم است.»

اگرچه شستن و تمیز کردن باعث محو آلودگی های ظاهری می شود و وضو و غسل، طهارت باطنی از حِدَث و حَبَث ایجاد می کند، ولی آلودگی گناه با شستن و تمیز کردن و با وضو و غسل برطرف نشده و فقط با توبه واقعی و کفّاره تطهیر می گردد. پس پاکیزه کردن دل از سموم و آفات اخلاقی، به همان اندازه زندگی را لذت بخش و زیبا می کند که بر طرف کردن کثافات و سموم

ص: ۲۳

از جسم و منزل.

چنانکه حضرت علی علیه السلام می فرماید: «تَعَطَّرُوا بِالْإِسْتِغْفَارِ لَا تَفْضَحَنَّكُمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ»؛ (۱) خودتان را با استغفار و توبه معطر کنید تا بوی گناه شما را رسوا نکند.»

قرآن کریم راه دور شدن از آلودگی های باطنی را این گونه معرفی می کند:

«إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ»؛ (۲) کارهای خیر، بدیها را از بین می برد.»

و در جایی دیگر ایمان و اعتقاد را طهارت دانسته و شرک را آلودگی می داند:

«كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ»؛ (۳) آن کس را که خدا بخواهد هدایت کند، سینه اش را برای

ص: ۲۴

۱-۱- وسایل الشیعه، ج ۱۶، ص ۷۰.

۲-۲- هود / ۱۱۴

۳-۳- انعام / ۱۲۵

(پذیرش) اسلام گشاده می سازد، و آن کس را که (بخاطر اعمال خلافش) بخواهد گمراه سازد، سینه اش را آنچنان تنگ می کند که گویا می خواهد به آسمان بالا برود، این گونه خداوند پلیدی را بر افرادی که ایمان نمی آورند قرار می دهد.»

۴_ سفر

۴_ سفر

یکی از برنامه های عید نوروز مسافرت است. دین مبین اسلام برای سفر اهمیت ویژه ای قائل شده و ائمه بزرگوار دین، دستورها و آداب بسیاری برای آن برشمرده اند.

در احکام اسلامی، نماز در سفر شکسته و روزه در آن

ص: ۲۵

صحیح نمی باشد. از همه مهم تر آنکه مقداری از زکات واجب به ابن السبیل (حمایت از مسافران در راه مانده) اختصاص یافته است. نکته قابل توجه آن است که هرگونه سفری دارای ارزش نیست، بلکه طبق احادیث وارده سفری با ارزش است که در راستای توشه گیری برای آخرت یا تقویت اقتصاد زندگی و یا دستیابی به لذت های مشروع باشد.^(۱)

با توجه به این گفتار، سفرها به سه دسته تقسیم می شوند:

۱_ الف. سفرهای زیارتی

مثل خانه خدا، قبور انبیاء الهی و ائمه اطهار علیهم السلام ، صله

ص: ۲۶

۱- ۱- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۴۳.

ارحام، دیدار دوستان، بازدید از مناطق جنگی که روح مردانگی و آزادگی و ایثار را یادآور می شود.

ب. سفرهای علمی پژوهشی

امام علی علیه السلام می فرماید: کسی که برای آموختن و کسب دانش مسافرت کند مانند مجاهد در راه خداست. (۱)

ج. سفرهای رزمی

مانند کسانی که برای دفاع از دین و کمک به ستمدیده، خانه و کاشانه خویش را رها کرده و به وظیفه خویش عمل می کنند.

۲_ سفرهایی که با انگیزه تامین زندگی و در جهت انجام کارهای شغلی و اقتصادی انجام می پذیرد. این گونه سفرها که برای اداره زندگی و تامین مخارج زن و

ص: ۲۷

۱-۱- بحارالانوار، ج ۱، ص ۱۷۹.

فرزند و رهایی از فقر و تنگدستی انجام می گیرد، از دیدگاه اسلام نوعی عبادت و جهاد راه خدا شناخته شده است.

۳_ سفرهای تفریحی که برای رفع خستگی های کاری و رهایی از یکنواختی زندگی صورت می پذیرد. و پس از برگشت از سفر با جسم و جان با نشاط و شاداب تر به خدمات خویش پرداخته می شود.

البته گاه ممکن است این انگیزه ها و اهداف در یک سفر جمع شود که بسیار شایسته است.

با وجود این تاکیدات، گاه سفر برای انسان یا جامعه انسانی زیان بخش است که اسلام عزیز این سفرها را مکروه یا حرام دانسته است.

به عنوان مثال:

الف. سفرهایی که دینداری انسان را به خطر می افکند یا او را از انجام وظایف دینی خویش بازمی دارد.

ص: ۲۸

چنانچه حضرت علی علیه السلام فرمود:

«لا یخرج الرجل فی سفر ینحاف منه علی دینه و صلاته؛^(۱) انسان نباید به سفری که می ترسد به دین یا نمازش آسیب برسد، قدم بگذارد.»

ب. مسافرت فرزند بدون اجازه پدر، و مسافرت همسر بدون اجازه شوهر حرام است مگر به قصد انجام واجب ناچار به آن سفر باشد.

ج. سفرهایی که برای انجام کار حرام یا فرار از وظیفه شرعی صورت گیرد. مثل سفر برای خرید و فروش مواد مخدر، کمک به ظالم، فرار از پرداخت بدهی و...

فواید سفر

۱_ سلامتی

ص: ۲۹

۱-۱- بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۰۸.

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «سافروا تصحّوا!» (۱) مسافرت کنید تا تندرست بمانید.»

۲_ تامین زندگی

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «سافروا تصحّوا و ترزقوا!» (۲) مسافرت کنید تا تندرست بمانید و روزی کسب کنید.»

۳_ کسب علم و دانش

۴_ آشنایی با آداب و اخلاق اجتماعی

۵_ برخورد با حوادث عبرت انگیز

۵_ صله ارحام

۵_ صله ارحام

ص: ۳۰

۱-۱- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۴۵.

۲-۲- میزان الحکمه، ج ۵، ص ۲۴۸۴.

یکی دیگر از برنامه های شایسته در ایام نوروز که باید به نحوی در بقیه ایام سال هم ادامه یابد، صله ارحام است.

رحم یعنی چه؟

خویشاوندی بر دو گونه است:

الف: نسبی ب: سببی

خویشاوندی نسبی پیوندی است که از طریق وحدت خون و رحم پیدا می شود مانند پدر، مادر، برادر، خواهر، عمه، عمو، دایی، خاله، جد و جده و فرزندان آنها، که اینها را خویشاوند نسبی و ارحام می نامند. خویشاوندی سببی از طریق ازدواج به وجود می آید مانند خویشاوندی میان زن و شوهر و خویشان دو طرف.

صله ارحام یعنی چه؟

ص: ۳۱

پاسخ این است که انسان باید پیوند عاطفی خود را با خویشان نسبی (ارحام) استمرار بخشد و هیچ گاه ارتباط و علاقه خود را با آنها قطع نکند و در برابر هر نیاز آنها تا حد توان پاسخ مثبت و متناسب بدهد. آنچه مسلم است صله ارحام از جمله واجبات الهی و قطع ارتباط با خویشاوندان نسبی از گناهان کبیره است.

خداوند در دومین سوره از قرآن کریم می فرماید:

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (۱) (فاسقان آنها هستند که) پیمان خدا را با آن که محکم بستند، می شکنند و پیوند هایی را که خدا دستور داده برقرار سازند، قطع می نمایند و در زمین فساد می کنند، اینها زیان کارانند.»

گرچه آیه فوق از احترام به همه پیوندهای الهی سخن

ص: ۳۲

می گوید، اما پیوند خویشاوندی یک مصداق روشن آن است. علامه مجلسی در کتاب شریف بحار الانوار، یکصد ده حدیث درباره اهمیت صله رحم آورده است و قبل از همه، آیه فوق (و یقطعون ما امر الله به ان یوصل) را مورد بحث قرار داده است. [\(۱\)](#)

ابوذر غفاری به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می گوید: «حضرت مرا به صله رحم توصیه کرد، هر چند ارحام از من بریده باشند.» [\(۲\)](#)

و امام باقر علیه السلام می فرماید: «به حاضر و غایب امتم و آنانی که از پشت پدران و رحم مادرانشان تا روز قیامت به دنیا می آیند سفارش می کنم صله رحم کنند، اگرچه به فاصله یک سال راه باشد، زیرا صله رحم جزء دین است.» [\(۳\)](#)

ص: ۳۳

۱-۱- بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۸۷ به بعد.

۲-۲- همان، ص ۹۱.

۳-۳- همان، ص ۱۱۴.

علی علیه السلام صله ارحام را شرط دینداری معرفی کرده و می فرماید: «إِنَّ لِأَهْلِ الدِّينِ عِلَامَاتٍ يُعْرَفُونَ بِهَا... وَصِلَهُ الْأَرْحَامَ...» (۱) به درستی که برای اهل دین علاماتی است که به آنها شناخته می شوند که یکی از آن علامتها صله ارحام است.»

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره پاداش صله رحم می فرماید: «الصَّدَقَةُ بِعَشْرَةِ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِي عَشْرَةَ وَ صِلَةُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صِلَةُ لِلرَّحِمِ بِأَرْبَعٍ وَ عَشْرِينَ» (۲) (پاداش) صدقه ده برابر و و پاداش قرض هیجده برابر و رابطه با برادران دینی بیست برابر و و ثواب صله رحم بیست و چهار برابر است.»

آنچه می توان از میان فرمایشات ائمه معصومین علیهم السلام درباره اهمیت صله ارحام به دست آورد، این است که

ص: ۳۴

۱- ۱- تحف العقول، ص ۲۱۱.

۲- ۲- الکافی، ج ۴، ص ۱۰.

صله ارحام فرمان الهی است(۱) و خداوند از آن بازخواست می کند(۲) و تمام پیامبران الهی بر آن سفارش کردند(۳) سیره ائمه اطهار(ع) بر آن استقرار یافته است،(۴) محبوبترین عمل مؤمن است،(۵) باعث زیادی عمر،(۶) زیادی رزق،(۷) زیادی مال،(۸) فزونی نعمت،(۹) رفع فقر،(۱۰) تأمین سلامت در جمیع امور،(۱۱) موجب تزکیه اعمال(۱۲) و پالایش روح(۱۳) و بخشش گناهان(۱۴) و تخفیف عقاب(۱۵) می شود.

ص: ۳۵

-
- ۱-۱- بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۹۸.
  - ۲-۲- همان، ص ۹۱.
  - ۳-۳- همان، ج ۱۴، ص ۳۰۶.
  - ۴-۴- همان، ج ۴۸، ص ۱۰۱.
  - ۵-۵- خصال، ج ۱، ص ۵۸، ح ۶۰.
  - ۶-۶- بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۹۷.
  - ۷-۷- وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۴۷.
  - ۸-۸- بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۹۷.
  - ۹-۹- غرر الحکم، ج ۳، ص ۲۳۸.
  - ۱۰-۱۰- بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۱۵۹.
  - ۱۱-۱۱- همان، ج ۷۱، ص ۲۷۷.
  - ۱۲-۱۲- همان، ص ۱۰.
  - ۱۳-۱۳- همان، ص ۱۱۴.
  - ۱۴-۱۴- همان، ج ۹۳، ص ۱۵۹.
  - ۱۵-۱۵- غرر الحکم، ج ۴، ص ۶۳۵.

در مقابل سفارشات مؤکد اسلام بر صله ارحام (اگرچه آنها قطع رابطه کرده باشند)، روایات متعددی درباره آثار منفی قطع رحم وارد شده است که به عنوان نمونه:

قطع رحم نشانه کفران نعمت، (۱) ضایع کردن امر خداوند، (۲) از گناهان کبیره، (۳) باعث زایل شدن اثر اعمال (۴) و کاهش عمر (۵) و ابتلاء به فقر، (۶) اجابت نشدن دعاها (۷) و از میان رفتن نعمت ها، (۸) مشمول لعن حق تعالی (۹) و لعن و نفرین جمیع رسولان و ملائکه مقرب (۱۰) و... معرفی شده است.

و بالاخره رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: «ثلاثه

ص: ۳۶

-
- ۱-۱- الکافی، ج ۲، ص ۱۵۴.
  - ۲-۲- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۳۴.
  - ۳-۳- همان، ج ۷۶، ص ۸.
  - ۴-۴- همان، ج ۷۱، ص ۱۰۵.
  - ۵-۵- همان، ج ۵، ص ۱۴۱.
  - ۶-۶- همان، ج ۷۱، ص ۹۱.
  - ۷-۷- همان، ج ۹۰، ص ۳۷۸.
  - ۸-۸- غررالحکم، ج ۴، ص ۵۰۹.
  - ۹-۹- بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۷۱.
  - ۱۰-۱۰- همان، ج ۷۴، ص ۹۸.

لا يدخلون الجنة مُدْمِنٌ خَمْرٍ و مُدْمِنٌ سِحْرٍ و قاطع رحم؛^(۱) سه گروهند که داخل بهشت نمی شوند: شراب خوار، ساحر، و قطع کننده رحم.»

۶_ توجه به یتیمان همانند توجه به فرزندان خویش

۶_ توجه به یتیمان همانند توجه به فرزندان خویش

یکی از محاسن اخلاقی، سرپرستی ایتام و تفقد و محبت نسبت به آنان است. در زندگی انسان ها خلأها و کمبودهایی وجود دارد که جز از طریق محبت و دوستی نمی توان آن را جبران نمود. در این میان کودکان یتیم بیشترین نیاز را احساس می کنند، زیرا آنها در اثر از دست دادن پدر و یا پدر و مادر از سرچشمه محبت دور افتاده و بیش از هر چیز به نوازش و محبت

ص: ۳۷

محتاج اند و برای این احساس عاطفی و روحی، خواه ناخواه در انتظار پاسخ هستند که این نیاز در ایامی مثل عید نوروز به نهایت می رسد.

در چنین محیطی برای رفع این کمبودها باید پیش بینی های لازم را معمول داشت. بدین جهت دین مقدس اسلام مسأله ایتام را به عنوان يك مسأله اساسی و مهم مطرح کرده و مسلمانان را به سرنوشت آنان از جمیع جهات (اقتصادی، عاطفی، آموزشی و تربیتی) مسئول دانسته است. از مجموع روایات اسلامی استفاده می شود که در مملکت اسلامی لازم است ایتام دوش به دوش سایر فرزندان در آغوش خانواده ها تربیت شوند و در وضع غذا و لباس و محبت و ادب به قدری مراقبت شوند که یتیم احساس تفاوتی بین خود و سایر کودکان ننماید.

این مسأله به قدری حایز اهمیت است که نه تنها اسلام

بلکه در سایر شرایع پیشین نیز بر آن سفارش شده و یکی از پیمان‌هایی است که خداوند در اعصار گذشته از بنی اسرائیل گرفته است. قرآن کریم می‌فرماید: «وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ...» (۱) و (به یاد آورید) زمانی را که از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم که جز خداوند یگانه را پرستش نکنند و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنند.»

در آیه ۱۷۷ سوره بقره رسیدگی به وضع مالی آنان نیز مورد سفارش قرار گرفته است:

«وَأَتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنُ السَّبِيلِ...» (نیکوکار کسی است که) مال (خود) را با همه علاقه ای که به آن دارد به خویشاوندان و یتیمان و مسکینان و... انفاق کند.»

ص: ۳۹

آنچه می توان از قرآن کریم در مورد ایتام استفاده کرد آن است که:

۱ _ پذیرایی از یتیم یک ارزش و معیار برای انسان تکامل یافته و نیکوکار است. (۱)

۲ _ نیکی و رسیدگی به امور مادی و معنوی ایتام به دنبال احسان به والدین و نزدیکان قرار داده شده است. (۲)

۳ _ احسان و نیکی به ایتام به عنوان یکی از زمینه های سازندگی اخلاق و مبارزه با بخل و غرور و مفسد اخلاقی دانسته شده است. (۳)

۴ _ برای ایتام نیازمند در بیت المال واموال مردم حق و سهمیه مقرر کرده است. (۴)

ص: ۴۰

۱-۱-دهر / ۸ _ بلد / ۱۵

۲-۲-بقره / ۸۳.

۳-۳-نساء / ۸ و ۳۶

۴-۴-انفال / ۴۱ _ حشر / ۷

۵_ از راندن و بدرفتاری با یتیمان شدیداً نهی فرموده است.(۱)

۶_ جفا در حق یتیم را نشانه تکذیب دین و قیامت است.(۲) و ...

مولی الموحدين على عليه السلام در آخرين وصيت هایش پس از ضربت خوردن فرمودند: «اللّٰه اللّٰه فى الايتام فلا تُغَبوا افواههم ولا يضيعوا بحضرتكم؛(۳) خدا را خدا را درباره یتیمان، نکند آنان گاهی سیر و گاهی گرسنه بمانند حقوقشان ضایع گردد.»

و رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود: «مَنْ أَقْعَدَ الْيَتِيمَ عَلَى خَوَانِهِ وَ يَمْسَحَ رَأْسَهُ يَلِينُ قَلْبُهُ؛(۴) کسی که یتیمی را در کنار سفره خود بنشانند و دست نوازش بر سرش بکشد،

ص: ۴۱

۱- ۱- فجر / ۱۷ _ ضحی / ۹

۲- ۲- ماعون / ۲

۳- ۳- نهج البلاغه، نامه ۴۷.

۴- ۴- سفینه البحار، ج ۸، ص ۷۴۱ (یتیم).

رفیق القلب و مهربان می شود.»

امام ششم علیه السلام فرمود: «مَنْ أَرَادَ أَنْ يُدْخِلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي رَحْمَتِهِ وَيُسْكِنَهُ جَنَّتِهِ... وَلِيُرْحَمَ الْيَتِيمَ؛ (۱) هر کس که بخواهد خدای عز و جل او را در رحمت خود وارد و در بهشت خویش ساکن سازد، باید یتیم را مورد رحم و عطوفت قرار دهد.»

برخی از اثرات یتیم نوازی که در روایات به آن اشاره شده، عبارت اند از:

الف: دخول در بهشت (۲)

ب: نرم شدن قلب و برآورده شدن حاجات (۳)

ج: ترفیع درجه و محو گناهان (۴)

د: سکونت در بهشت (۵)

ص: ۴۲

۱-۱- بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۲.

۲-۲- همان، ص ۴.

۳-۳- کنز العمال، ج ۳، ص ۱۶۹، ح ۶۰۰۲.

۴-۴- همان، ص ۱۷۵، ح ۶۰۳۰.

۵-۵- خصال صدوق، ج ۱، ص ۲۱۱.

هـ: برطرف شدن عذاب قبر(۱)

۷_ توجه به فقرا و مستمندان

۷_ توجه به فقرا و مستمندان

یکی از مسائل مهم جامعه، وجود فقر است که آیات و روایات متعددی برای ریشه کنی فقر وارد شده است. دین مبین اسلام برای رفع تبعیض و درهم شکستن مرزهای بین فقرا و اغنیا راهکارهایی را در نظر گرفته که پرداخت زکات واجب و انفاق از این نمونه است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «خداوند عز و جل در دارایی های توانگران به اندازه ای که نیاز تهیدستان را تأمین کند حَقّی واجب کرده است...»(۲)

این توجه و تاکید نسبت به این قشر در جامعه در ایام

ص: ۴۳

۱-۱- بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۲.

۲-۲- میزان الحکمه، ج ۵، ص ۲۱۸۴.

نوروز مخصوصاً در خانواده های دارای فرزند، بیشتر احساس می شود.

مخفی نماند که معصومین علیه السلام تأکید فراوانی بر مقام والای این گروه در دنیا و آخرت دارند، چنانکه امام صادق علیه السلام به فضیل می فرماید: «یا فَضیل لا تَزْهَدُوا فی فَقْرَاءِ شِیعَتِنَا فَإِنَّ الْفَقِیرَ مِنْهُمْ لَیَشْفَعُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ فی مِثْلِ رَبِیعِهِ وَ مُضِرِّهِ؛ (۱) ای فضیل فقیران شیعه ما را دست کم مگیر که یک فقیر از اینها در روز قیامت به اندازه قبیله ربیع و مضر را شفاعت می کند.»

و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مَنْ اسْتَدَلَّ مُؤْمِنًا او مُؤْمِنَةً او حَقَّرَهُ لِفَقْرِهِ او قَلَّ ذَاتِ یَدِهِ شَهَّرَهُ اللهُ تَعَالَى یَوْمَ الْقِیَامَةِ ثُمَّ یَفْضَحُهُ؛ (۲) کسی که مرد یا زن با ایمانی را به خاطر فقر یا تنگ دستیش خوار و یا تحقیر کند، خداوند در روز قیامت او را شهره ساخته و سپس رسوایش سازد.»

ص: ۴۴

۱-۱- بحار الانوار، ج ۶۹، ص ۴۱.

۲-۲- همان، ص ۴۴.

۸_ دیدار و تجلیل از بزرگترها

۸_ دیدار و تجلیل از بزرگترها

یکی از سفارشات اسلام، تجلیل و احترام از ریش سفیدان و افراد مسن است که شاد کردن هر مؤمن مخصوصاً سالخوردگانی که عمری را در عبادت و پرستش خداوند متعال گذرانیده اند، بسیار با فضیلت و دارای ثواب و پاداش می باشد. عید نوروز فرصت مناسبی است برای دیدار از آن ها مخصوصاً بزرگان فامیل و افرادی که در خانه سالمندان هستند. رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: «مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ اجْلَالُ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ»؛ (۱) یکی از صور تکریم و تقدیس ذات اقدس الهی، احترام و تجلیل سالخوردگان مسلمانان

ص: ۴۵

است.»

و نیز فرمود: «مَيْنَ وَقَرَّ ذَا شَيْبَةٍ فِي الْإِسْلَامِ أُمَّةُ اللَّهِ مِنْ فَرَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛ (۱) کسی که پیر مسلمانی را توقیر و تجلیل نماید، خداوند او را از ترس روز قیامت ایمن می دارد.»

امام صادق علیه السلام فرمود: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوقَّرْ كَبِيرًا وَ يَرْحَمُ صَغِيرًا؛ (۲) از ما نیست کسی که بزرگسال ما را احترام نکند و به خردسال ما ترحم ننماید.»

۹_ دیدار دوستان و برادران دینی

۹_ دیدار دوستان و برادران دینی

یکی از برنامه های پسندیده و مورد تاکید اسلام دیدار از برادران دینی است. اگرچه نمی توان آن را مختص به

ص: ۴۶

۱-۱- وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۹۹.

۲-۲- همان، ص ۹۸.

زمان خاصی دانست، ولی تعطیلات نوروز، زمان مناسبی برای این امر مهم و مورد سفارش اسلام است.

پیامبر مکرم اسلام صلی الله علیه و آله با تاکید بر رفت و آمد بین برادران دینی می فرماید: «مَنْ زَارَ أَخَاهُ فِي بَيْتِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّتَ ضَيْفِي وَ زَائِرِي عَلَيَّ قِرَاكَ وَ قَدْ أَوْجَبْتَ لَكَ الْجَنَّةَ بِحُبِّكَ أَيَّاهُ؛(۱) کسی که برای دیدن برادر دینی اش به خانه او برود، خداوند عزوجل می فرماید: تو مهمان و زائر من هستی، و بر من است که بخاطر دوستی تو با این برادرت، بهشت را بر تو واجب کنم.»

و امام صادق علیه السلام فرمود: «مَنْ زَارَ أَخَاهُ فِي جَانِبِ الْمَصْرِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ فَهُوَ زُورُهُ وَ حَقَّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ زُورَهُ؛(۲) کسی که به خاطر خشنودی خدا و زیارت برادر مؤمنش مسافتی را بیماید، پس او زائر خداست

ص: ۴۷

۱-۱- الکافی، ج ۲، ص ۱۷۶.

۲-۲- همان.

و بر او است که زائرش را تکریم کند.»

امام کاظم علیه السلام فرمود: «مَنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى زِيَارَتِنَا فَلْيُزِرْ صَالِحِي اخواننا يَكْتُبُ لَهُ ثَوَابُ زِيَارَتِنَا؛(۱) کسی که نمی تواند به زیارت ما بیاید، پس به دیدن دوستان صالح ما برود. که ثواب زیارت ما برای او نوشته می شود.»

۱۰_ اصلاح بین برادران دینی

۱۰_ اصلاح بین برادران دینی

سعی و کوشش برای اصلاح میان مردم، یکی دیگر از نکته های اخلاقی است که در قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام اهمیت فوق العاده ای به آن داده شده است. قرآن می فرماید: «أَنَّ الْمَوْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ

ص: ۴۸

أَخْوَيْكُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ؛(۱) مؤمنان با یکدیگر برادرند، بنابراین میان دو برادر خود صلح برقرار سازید و تقوای الهی پیشه کنید تا مشمول رحمت او شوید.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ إِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ؛(۲) بالاترین صدقه، اصلاح میان مردم است.»

اصلاح میان مؤمنان تا آنجا دارای اهمیت است که امام صادق علیه السلام برای رفع اختلافات مالی شیعیان از مال خود مبلغی را برای رفع و ختم نزاع اختصاص می داد و به مفضل می فرماید: «هنگامی که بین دو تن از پیروان ما نزاعی می بینی، از مال من غرامت بپرداز تا یکدیگر صلح کنند.»(۳)

یکی از آخرین وصایای امیرمؤمنان علیه السلام به فرزندان

ص: ۴۹

۱-۱-حجرات / ۱۰

۲-۲-کنز العمال، ج ۳، ص ۵۸.

۳-۳-الکافی، ج ۲، ص ۲۰۹.

خویش سفارش به اصلاح ذات البین است، آنگاه که می فرماید: «...فَأَنِّي سَمِعْتُ جَدَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: صِيْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ أَفْضَلُ مِنْ عَامَةِ الصَّلَاةِ وَالصَّيَامِ؛(۱) از جد شما «پیامبر صلی الله علیه و آله» شنیدم که فرمود: اصلاح بین مردم از یک سال نماز و روزه افضل است.»

از همه مهمتر این که، در قرآن و روایات از دروغ گفتن، بسیار نکوهش شده و یکی از گناهان کبیره به شمار می آید، اما یکی از مواردی که دروغ گفتن جایز و شاید دارای ثواب نیز باشد، اصلاح میان دیگران است. چنانکه امام صادق علیه السلام فرمود: «إِنَّ الْمُصْلِحَ لَيْسَ بِكَذَّابٍ؛(۲) مصلح، دروغگو نیست.»

وجود صلح و صفا میان برادران دینی به حدی ضروری و ارزشمند است که اگر دو مسلمان بیش از سه

ص: ۵۰

۱-۱- بحار الانوار، ج ۴۲، ص ۲۴۸.

۲-۲- الکافی، ج ۲، ص ۲۱۰.

روز با یکدیگر قهر باشند از زمره مسلمانان واقعی بیرون رفته و خشنودی شیطان را فراهم می کنند، چنانکه قرآن می فرماید:
«أَمَّا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ...» (۱) شیطان می خواهد در میان شما عداوت و دشمنی ایجاد کند.»

سرّ این نکته که امام صادق علیه السلام فرمود: «اگر دو نفر با یکدیگر قهر کنند، مستوجب لعن خداوند می شوند» همان است که خود آن حضرت در جواب سؤال یکی از یاران خود که پرسید: در میان آن دو نفر، آن که ظلم کرده استحقاق لعنت دارد، اما آنکه مظلوم است چرا مستحق لعن باشد؟ فرمود: «برای اینکه برادر خود را به صلح و آشتی فرا نمی خواند و از گذشته های او صرف نظر نمی کند.» (۲)

ص: ۵۱

۱-۱-مائده / ۹۱

۲-۲-الکافی، ج ۲، ص ۳۴۴.

تأکید و توجه فراوان به این امر، در حالی است که اعیاد، بهترین زمان و فرصتی مغتنم برای ایجاد صلح و صفا و آشتی میان انسانهاست. چرا که طبیعت عید، تغییر و تحوّل و زدودن کدورتها و افزایش نشاط و شادابی و صلح و صفا است.

۱۱_ توجه به گذر عمر

۱۱_ توجه به گذر عمر

فرا رسیدن هر عید نوروز، زنگ خطری برای انسان است که ای غافل! یکسال دیگر از عمرت گذشت و یا به عبارت دیگر یکسال از عمرت کم شد. چنانکه علی علیه السلام می فرماید: «السَّاعَاتُ تُنْقِصُ الْأَعْمَارَ؛ (۱) ساعتها «نشان

ص: ۵۲

دهنده» کم شدن عمر است.»

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در یکی از سفارشاتى که به ابوذر دارد، می فرماید: «یا اَبَاذَرُّ کُنْ عَلَی عُمَرَکَ مِیْنِکَ اشْحُ عَلَی دِرْهَمِکَ و دینارک»^(۱) ای ابوذر، بر عمر خویش بخیل تر از درهم و دینارت باش.»

اگر کسی با زحمت و تلاش فراوان پولی فراهم ساخت، آیا آن را به آسانی هدر می دهد و یا اینکه قدر آن را می داند و اگر آن را از دست بدهد، خود را مغبون و غصه دار نمی داند؟

امام صادق صلی الله علیه و آله می فرماید: «المغبون مَنْ غَبِنَ عَمْرَهُ سَاعَةً بَعْدَ سَاعَةٍ؛^(۲) مغبون کسی است عمرش را ساعت به ساعت هدر دهد.»

علی علیه السلام فرمود: «اضاعهُ الْفُرْصَةَ غُصْبَهُ؛^(۳) ضایع کردن

ص: ۵۳

۱-۱- همان، ص ۷۶.

۲-۲- وسایل الشیعه، ج ۱۶، ص ۹۴.

۳-۳- همان، ص ۸۴.

فرصت «های عمر»، غصه است.»

و اما هر چیزی بهاری دارد و بهار عمر جوانی است. پس باید فرصت جوانی را مغتنم دانست و از لحظات آن استفاده مطلوب کرد که امام علی علیه السلام فرمود: «شَيْئَانِ لَا يُعْرَفُ فَضْلُهُمَا إِلَّا مِنَ الْآمِنِ فَقَدِهِمَا الشَّبَابُ وَالْعَافِيَةُ؛(۱) دو چیز است که قدر و قیمتشان را نمی شناسد مگر کسی که آن دو را از دست داده باشد، یکی جوانی و دیگری تندرستی و عافیت است.»

۱۲_ محاسبه اعمال در کنار محاسبه اموال

۱۲_ محاسبه اعمال در کنار محاسبه اموال

یکی دیگر از برنامه هایی که معمولاً صاحبان مشاغل آزاد و شرکتها و... در نزدیکی عید نوروز انجام

ص: ۵۴

۱-۱- غرر الحکم، ج ۴، ص ۱۸۳.

می دهند، بررسی حسابهای مالی و تعیین سود و زیان اموال است. اگر این عمل برای تعیین حق الله (خمس و زکات) باشد، بسیار پسندیده تر خواهد بود.

آنچه لازم است در کنار این بررسی ها به آن نیز توجه شود، محاسبه اعمال و رفتار است که متأسفانه کمتر مورد توجه قرار می گیرد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در یکی از وصایای خود به ابوذر غفاری می فرماید: «یا اباذرّ حاسب نفسک قبل ان تُحاسب فإِنَّهُ أَهْوَنُ لِحِسَابِكَ غدا وَزَنُ نَفْسِكَ قَبِيلَ أَنْ تُوَزَنَ... یا اباذر لایکون الرجل من الممتقین حتی یحاسب نفسه أشد من محاسبه الشریک شریکه؛(۱) ای اباذر پیش از آنکه مورد محاسبه قرارگیری، به حساب نفس خود رسیدگی کن؛ زیرا این کار حساب قیامت تو را آسان تر می کند؛ و قبل از آنکه تو را ارزیابی کنند خود

ص: ۵۵

را ارزیابی کن و خویش را برای روز قیامت _ که در آن هیچ چیز پنهان نمی ماند _ آماده کن... (آنگاه فرمود) ای اباذر هیچ کس از پرهیزکاران محسوب نمی شود، جز اینکه نفس خود را محاسبه کند، سخت تر از حسابرسی شریک نسبت به شریک خود؛ (تا در نتیجه این محاسبه) بداند که خوردنی ها و نوشیدنی ها و پوشیدنی هایش از کجاست؟ آیا از حلال بدست آورده است یا از حرام؟».

کیفیت محاسبه

شخصی از امیر مؤمنان علیه السلام پرسید: «چگونه انسان خود را محاسبه کند؟» فرمود: «وقتی انسان، شب را به روز و روز به شب می آورد، شبانگاه باید به خویش بازگردد و به خود بگوید امروزت گذشت و دیگر باز نمی گردد و خداوند از او پرسش خواهد کرد که این روز را چگونه

سپری کردی و چه کاری در آن انجام دادی؟ آیا خدا را یاد کردی؟ آیا حمد و سپاس او را بجای آوردی؟ آیا حق برادر مؤمنت را ادا نمودی؟ آیا گرفتاری او را رفع کردی؟ آیا در نبودش از خانواده و فرزندان او نگهداری کردی؟ آیا با مایه گذاشتن از آبرویت، دیگران را از بدگویی نسبت به برادر مؤمنت بازداشتی؟ آیا مسلمانی را یاری کردی؟ بالاخره چه کردی در این روزی که گذشت؟ پس تمام اعمال خود را بیاد آورد، اگر کار خیری از او سرزده خدا را سپاس گوید و او را بر این توفیق، تکریم و تعظیم کند، و چنانکه در میان اعمالش به گناه و تقصیری برخورد، از خدا آمرزش بخواهد و تصمیم بگیرد که دیگر گرد گناه نگردد.»(۱)

۱۳_ استفاده از طبیعت

۱۳_ استفاده از طبیعت

ص: ۵۷

سیزده فروردین به روز طبیعت نامگذاری شده است. در این روز برخی بنابر توهم نحس بودن این روز و بسیاری برای استفاده از طبیعت در آخرین روز تعطیلات نوروزی به دشت و صحرا، جنگل و کوه می روند و روزی را به تفریح و گردش می پردازند که اگر همراه با معصیت پروردگار نباشد، بسیار پسندیده است.

نکته حائز اهمیت این است که انسان با دیدن طبیعتی بی جان که در فصل زمستان، خشک و مرده بوده و الآن سبز و باطراوت می باشد، به یاد قیامت بیفتد و مقداری از این روز را به یاد خالق آسمان و زمین بوده و با این فکر، از امکانات طبیعی که خداوند برای انسان فراهم کرده است، استفاده کند که خداوند می فرماید: «وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» (۱) خداوند تمام موجودات

ص: ۵۸

عالم هستی را مسخر و در مسیر منافع انسان قرار داد (آفتاب و ماه، باد و باران، کوهها و دره ها، جنگلها و صحراها، درختان و حیوانات، معادن و منابع زیر زمینی و خلاصه همه این موجودات را به خدمت انسان گرفت تا از مواهب آن استفاده کنند) که در اینها نشانه هایی است برای کسانی که اندیشه و تفکر می کنند.»

امام علی علیه السلام می فرماید: «فَإِنَّمَا الْبَصِيرُ مَنْ سَمِعَ وَ تَفَكَّرَ وَ نَظَرَ وَ أَبْصَرَ وَ انْتَفَعَ بِالْعِبَرِ؛^(۱) شخص بصیر آن است که بشنود و بیندیشد، نگاه کند و عبرت گیرد و از آنچه موجب عبرت است، نفع برد.»

قرآن مجید نیز با اشاره به اینکه فصل بهار نمونه بارز

ص: ۵۹

روز رستاخیز است، می فرماید: «یا ایها الناس ان کنتم فی ربیب من البعث فانا خلقکم من تراب ثم من نطفه ثم من علقه ثم من مضغه مخلقه و غیر مخلقه لنبین لکم... وَ تَرَى الْاَرْضَ هَامِدَةً فَاِذَا اَنْزَلْنَا عَلَیْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ وَ اَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِیجٍ؛ (۱) ای مردم! اگر در رستاخیز شک دارید (به این نکته توجه کنید) که ما شما را از خاک آفریدیم، سپس از نطفه و بعد از خون بسته شده، سپس از مضغه (۲) که بعضی دارای شکل خلقت است و بعضی بدون شکل، تا برای شما روشن سازیم (که بر همه چیز قادریم)... (از سوی دیگر) زمین را (در فصل زمستان) خشک و مرده می بینی اما هنگامی که آب باران بر آن فرو می فرستیم، به حرکت در می آید و می روید و از هر نوع گیاهان زیبا می رویاند.»

جهات منفی در نوروز

جهات منفی در نوروز

ص: ۶۰

۱-۱- حج / ۵

۲-۲- چیزی شبیه گوشت جویده شده.

همان گونه که گفته شد صله ارحام، دستگیری از فقرا و احترام سالمندان و تفقّد از ایتمام و اصلاح بین برادران دینی و... از جنبه های بسیار مثبت عید نوروز و مورد تایید و تاکید اسلام است؛ ولی در مقابل بعضی رفت و آمدهای عید نوروز منجر به گناه و معصیت می شود، که باید به آنها توجه و از بروز آنها اجتناب کرد، تا برکات عید با نکبت گناه آمیخته نگردد. مولی الموحّدین علی علیه السلام فرمود: «کلّ یوم لایعیسی الله فهو عید؛ (۱) عید هر روزی است که در آن گناه و معصیت پروردگار نباشد».

برخی مصادیق این امر عبارت است از:

الف: اسراف

ص: ۶۱

متأسفانه یکی از مسائلی که امروزه در برخی میهمانی‌ها مشاهده می‌شود، تهیه غذاهای متعدد و ریخت و پاش‌هایی است که منجر به اسراف می‌شود که عمدتاً برای خود نمایی است. این در حالی است که بسیاری از افراد در درست کردن یک نوع غذا مانده‌اند؛ و یا با لباسهای نو و متعدد برای خود و فرزندانشان موجب حسرت دیگران را فراهم می‌کنند، که دیگر این عید نبوده، بلکه آتش زدن دل‌ایتام، فقرا و مستمندان خواهد بود.

معلی بن خنیس می‌گوید: از امام صادق علیه السلام درباره حق مسلمان بر مسلمان پرسیدم، فرمود: «هفت حق است که هر یک از آنها واجب است؛ پنجم از آنها آن است که تو سیر نباشی و او گرسنه باشد و تو سیراب نباشی و او تشنه باشد و تو پوشیده نباشی و او عریان باشد.»^(۱)

ص: ۶۲

ب: لهو و لعب

امام حسن مجتبی علیه السلام در یک روز عید فطری از کنار گروهی که به کارهای بیهوده و خندیدن مشغول بودند، می گذشت، آن حضرت ایستاد و به آنها فرمود:

...فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ مَنْ ضَاحِكٌ لَاعِبٍ فِي الْيَوْمِ الَّذِي يُثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَيُخَسِرُ الْمُبْطِلُونَ وَ أَيْمُ اللَّهِ لَوْ كُشِفَ الْغِطَاءُ لَعَلِمُوا أَنَّ الْمُحْسِنِينَ مَشْغُولِينَ بِإِحْسَانِهِ وَ الْمُسِيءِينَ مَشْغُولِينَ بِإِسَاءَتِهِ ثُمَّ مَضَى (۱)

(چقدر انسان تعجب می کند از کسی که روز عید را به خندیدن و کارهای باطل و بیهوده سپری می کند. در این روز به خوبان، پاداش اعمالشان داده می شود و انسان هایی که (وقت را) به بطالت می گذرانند، زیان کارانند، به خدا سوگند اگر پرده کنار رود و حقایق و باطن عالم

ص: ۶۳

برای مردم روشن شود، براستی متوجه می شوند که انسانهای نیکوکار سرگرم عمل صالح می باشند و افراد دنیا پرست و بد هم سرگرم عمل زشت خود می باشند (که همان سرگرم شدن به زرق و برق دنیا و دور شدن از یاد خدا است).

مولی الموحدین علی علیه السلام می فرماید: «مَجَالِسُ اللَّهِ تُوَسِّدُ الْإِيمَانَ؛^(۱) مجالس لهُو «و گناه» فاسد کننده ایمان است.»

ج: غیبت

یکی دیگر از مفسدات بعضی جمع ها، غیبت، تهمت و افترا و... به دیگران می باشد.

این آفات زیانبار زبان، از گناهان کبیره به شمار رفته و از جمله گناهانی است که خداوند آن را نمی بخشد، مگر آنکه فرد مورد غیبت آن را ببخشد، چنانکه رسول

ص: ۶۴

۱-۱- غرر الحکم، ج ۶ ص ۱۳۴.

خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «إِيَّاكُمْ وَ الْغَيْبَةَ فَإِنَّ الْغَيْبَةَ أَشَدُّ مِنْ الزَّانَا إِنَّ الرَّجُلَ قَدْ يَزْنِي فَيَتُوبُ فَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَإِنَّ صَاحِبَ الْغَيْبَةِ لَا يَغْفِرُ لَهُ حَتَّى يَغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ»^(۱) از غیبت بپرهیزید که غیبت از زنا بدتر است، زیرا زناکار ممکن است توبه کند و خدا توبه او را بپذیرد، اما غیبت کننده مورد عفو قرار نمی گیرد مگر اینکه طرف او (غیبت شونده) راضی شود.»

امام علی علیه السلام می فرماید: «أَبْعَضُ الْخَلَائِقِ إِلَى اللَّهِ الْمُغْتَابُ»^(۲) دشمن ترین خلائق در نزد خدا، غیبت کننده است.»

البته این گناه شامل شنونده غیبت نیز می شود چنانکه فرمود: «السَّامِعُ لِلْغَيْبَةِ كَالْمُغْتَابِ»^(۳) شنونده غیبت نیز

ص: ۶۵

۱-۱- مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۱۱۸.

۲-۲- غرر الحکم، ج ۲، ص ۴۲۴.

۳-۳- همان، ج ۱، ص ۳۰۷.

همانند غیبت کننده است.»

سیر و سفر از ضروریات زندگی بشر است و ایام نوروز فرصت مناسبی برای مسافرت می باشد. از آنجا که بیشتر مردم، این فرصت را غنیمت شمرده و هر یک به قصدی و به طرف مقصدی حرکت می کنند، مناسب دانستم خلاصه ای از آداب سفر را که برگرفته از فرمایشات گهربار ائمه بزرگوار دین علیهم السلام می باشد در پایان به رشته تحریر در آورم.

امید آنکه با توجه به تعالیم سیاحتی اسلام، بتوانیم با سیر و سفرهای سالم و سازنده، روح و جسمی سالم داشته باشیم.

آداب سفر

الف. قبل از سفر

آداب سفر

الف. قبل از سفر

ص: ۶۶

۱. مطلع ساختن برادران دینی از قصد مسافرت

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «شایسته است که مسلمان موقع مسافرت، برادرانش را با خبر کند.»

۲. دعای قبل از سفر

امام صادق علیه السلام وقتی اراده سفر می کرد، می فرمود:

«خدایا راه را بر ما بگشا، و سفر را بر ما آسان نما و سلامت و عافیت ما را بزرگ دار»^(۱)

۳. دعای وقت سفر

امام رضا علیه السلام می فرماید: هر گاه برای سفر یا غیر آن از منزل بیرون می روی، بگو:

«بسم الله آمنت بالله، توکلت علی الله، ما شاء الله، لاحول و لا قوه الا بالله»^(۲)

۴. آذوقه سفر

ص: ۶۷

۱-۱- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۷۱.

۲-۲- همان، ص ۲۷۲.

امام صادق صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

زمانی که مسافرت می کنید، سفره ای بردارید و برای فراهم ساختن آن سفره در انتخاب بهترین نوع غذا بکوشید. (۱)

۵. اختیار زمان مناسب برای سفر

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم در روز پنجشنبه مسافرت می کرد و می فرماید: «پنجشنبه روزی است که خدا و رسولش و ملائکه آن را دوست دارند». (۲)

طبق روایات رسیده از ائمه معصومین علیهم السلام شنبه و سه شنبه نیز زمان مناسبی برای مسافرت است و در سایر زمان ها صدقه دادن تأکید بیشتری شده است تا ضرری به انسان نرسد.

۶. گزینش همسفر مناسب و موافق

ص: ۶۸

۱-۱- همان، ص ۲۸۱.

۲-۲- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۵۸.

حضرت علی علیه السلام در وصیتش به امام حسن علیه السلام می فرماید: «قبل از سفر رفیق و همراهت را گزینش نما...»^(۱)

۷. خداحافظی با دوستان

رسول مکرم اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

هرگاه کسی به سفر می رود، یا برادرانش وداع کند که خداوند در دعای آنها برای او برکت قرار می دهد.^(۲)

۸. خداحافظی با فرزندان

امام باقر علیه السلام زمانی که می خواست مسافرت کند، فرزندان را در خانه ای جمع می کرد و دعا می نمود و می فرمود: «خدایا دین، نفس، مال، اهل، فرزندان و همسایگان خودم را به تو می سپارم.»

۹. وصیت

ص: ۶۹

۱-۱- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۲۹.

۲-۲- کنز العمال، ج ۶، ص ۷۰۲، ش ۱۷۴۷۳.

وصیت کردن (و داشتن وصیت نامه) نسبت به امور شخصی سفارش شده است و این سفارش در زمانی که شخصی می خواهد به سفری برود و به ویژه در مورد حقوق واجب، تأکید بیشتری شده است.

ب. در سفر

ب. در سفر

۱۰. صدقه در هنگام حرکت (۱)

۱۱. خواندن سوره مبارکه قدر

۱۲. خواندن آیه الکرسی (۲) (۳)

۱۳. خواندن آیه ۱۳ و ۱۴ سوره زخرف

«سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ» (۴)

ص: ۷۰

۱-۱- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۷۵.

۲-۲- سوره بقره، آیه ۲۵۵ تا ۲۵۷.

۳-۳- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۹۴.

۴-۴- همان، ص ۳۹۱.

۱۴. همراه داشتن تربت امام حسین علیه السلام (۱)

۱۵. همراه داشتن وسایل و لوازم ضروری و مورد احتیاج

در سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم این بود که (وسایل ضروری و مورد احتیاج مانند) ظرف روغن، سرمه دان، قیچی، آینه، مسواک و شانه همراهشان بود.

در روایت دیگر آمده است که اشیایی مانند نخ، سوزن، وسایل تعمیر کفش و مقداری چرم نیز همراهشان بود که هر گاه لباسشان نیاز به دوختن داشت، می دوختند و اگر کفش شان نیاز به تعمیر داشت، تعمیر می کردند. (۲)

طبیعی است که داشتن این نوع وسایل به مقتضای شرایط آن زمان بوده است و امروزه چیزهای دیگری مورد نیاز است.

۱۶. تنها مسافرت نکردن

ص: ۷۱

۱-۱- همان، ص ۴۲۷.

۲-۲- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۳۲.

در وصیت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به امام علی علیه السلام آمده است:

«یا علی تنها مسافرت نکن که شیطان با شخص تنهاست.»^(۱)

در روایات تنها مسافرت کردن به شدت نهی شده است؛ اما اگر کسی ناچار شد تنها سفر کند مستحب است از خداوند متعال استمداد بجوید و بگوید:

ماشاءالله، لا حول و لا قوه الا بالله، اللهم آمن و حشیتی و اعننی علی و خدتی و اذ غیبتی^(۲)

۱۷. انتخاب همسفر مناسب

امام باقر علیه السلام می فرماید: «زمانی که همسفر انتخاب می کنی، همسان خود را انتخاب کن و با کسی که خرج تو را به عهده بگیرد، همسفر نشود که این کار باعث ذلت مؤمن است.»^(۳)

ص: ۷۲

۱-۱- من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۷۷.

۲-۲- همان، ص ۲۷۶.

۳-۳- همان، ص ۲۷۹.

۱۸. کمک به دیگر مسافران

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: «هر کس مسافر مؤمنی را کمک کند، خداوند از او هفتاد و سه گرفتاری را دفع می کند.»^(۱)

۱۹. مراقبت زیاد از اموال و احتیاط زیاد در بقیه امور

امام صادق علیه السلام می فرماید: پدرم بارها می فرمود: «از عوامل نیرومندی مسافر این است که از اموالش خوب حفاظت کند.»^(۲)

امام باقر علیه السلام به فردی از شیعیانشان که قصد سفر داشت، سفارش فرمودند: «هیچ سبزی ای را در سفر تا اطمینان به سلامتش پیدا نکرده ای نخور و استشمام مکن و از هیچ آشامیدنی تا اطمینان به سلامتش پیدا

ص: ۷۳

۱- ۱- همان، ص ۲۹۳.

۲- ۲- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۸۰.

نکرده ای میاشام و با کسی که درست او را نمی شناسی، همسفر مشو» (۱).

۲۰. یاد خداوند در مسیر حرکت در همه حال بخصوص در پستی و بلندی ها (۲).

۲۱. حرکت از جاده و راه نه از بیراهه

امام علی علیه السلام می فرماید:.... «از جاده مسافرت کنید اگر چه دور بزنید و راه دورتر شود.» (۳)

۲۲. برای استراحت بین راه مکان مناسب انتخاب شود

الف: استراحت کردن در جاده ها و یا کنار جاده ها مکروه است.

ب: استراحت کردن در جاهای گود مکروه است.

ج: استراحت در مکان هایی که برای انجام عباداتش

ص: ۷۴

۱-۱- همراه الکمال، ج ۳، ص ۳۵۴.

۲-۲- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۹۲.

۳-۳- بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۲۷۷.

دچار مشکل می شوید مذموم است.

د: انتخاب مکان های خوش آب و هوا و سرسبز سفارش شده است.

۲۳. ارتباط با دوستان و بستگان به وسیله نامه نگاری

امام صادق علیه السلام می فرماید: «ارتباط برادران دینی در غیر سفر با دید و بازدید محقق می شود و در سفر بانامه نوشتن تحقق می یابد.»^(۱)

بدون شک تماس تلفنی یا وسیله های دیگر امروزه مطلوب و در مقایسه با نامه پسندیده تر است.

۲۴. رعایت امور ذیل در سفرهای گروهی

اول: انتخاب فردی از جمع خود به عنوان سرپرست و تصمیم گیرنده

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: «هرگاه جمع سه نفری با هم مسافرت کند باید یک نفرشان را به عنوان تصمیم گیرنده معین نمایند.»^(۲)

ص: ۷۵

۱-۱- وسایل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۳۵.

۲-۲- کنز العمال، ج ۶، ص ۷۰۶.

دوم: تعیین صندوق دار و مسؤول خرج

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: هرگاه جمعی به سفر بروند، یک نفر را از میان خودشان به عنوان مسؤول خرج و صندوق دار قرار دهند؛ زیرا این کار از نظر فکری، روانی و اخلاقی برای آنان بهتر است. (۱)

سوم: کارها را بین خود تقسیم نموده و همه کمک کنند. (۲)

چهارم: تلاش بیشتر در جهت خدمت به دیگران

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید: سرور و آقای جمعی که سفر می روند کسی است که خدمت گذار آنان است، پس هر کس از آنان پیشتاز در خدمت به بقیه باشد آن جمع در هیچ عملی جز شهادت در راه خداوند بر او

ص: ۷۶

۱-۱- همان، ص ۷۱۱.

۲-۲- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۷۳-۲۷۴.

پیشی نخواهد گرفت. (۱)

پنجم: دوری و اجتناب از تکروی و مخالفت با همراهان مگر در معصیت

در وصیت های لقمان به فرزندش آمده است: ای پسر من! همیشه با همراهانت موافق باش مگر زمانی که بخواهند خلاف دستورهای خداوند عمل نمایند. (۲)

ششم: مراقبت از یکدیگر (۳)

هفتم: مشورت در کارها

لقمان حکیم به فرزندش می فرمود: هرگاه با جمعی به سفر رفتی در کارها دائما با آنان درباره وضع خودت و وضع آنها مشورت کن. (۴)

هشتم: احترام به بزرگترها و اطاعت از آنان

ص: ۷۷

۱-۱- کنز العمال، ج ۶، ص ۷۱۰.

۲-۲- بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۲۷۰.

۳-۳- همان، ص ۲۷۵.

۴-۴- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۴۱.

لقمان حکیم به فرزندش چنین می فرماید: [در مسافرت] سخن کسانی را که از تو بزرگترند به گوش گرفته و اطاعت نما. (۱)

نهم: تهیه بهترین زاد و توشه و بذل بیشتر امکانات

لقمان حکیم به فرزندش می فرماید: سعی کن که در سه چیز بر همسفرهایت غالب باشی [یعنی بیشتر از آنان داشته باشی] کم صحبت کردن، زیاد نماز گزاردن و دست و دل باز بودن نسبت به امکاناتی که در اختیار می باشد مثل مرکب سواری، اموال، غذا و خوراکی و... (۲)

دهم: شاد نمودن دیگران به وسیله مزاح در غیر گناه

امام صادق علیه السلام می فرماید: از مردانگی در سفر این است که انسان شاد برخورد کند و به وسیله جملات

ص: ۷۸

۱-۱- همان.

۲-۲- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۴۱.

شادی آفرین (مزاح) همراهانش را شاد سازد. البته نباید سخنش به گناه آلوده شود [مانند دروغ، غیبت، تهمت، استهزاء، تحقیر دیگران و...] که موجب غضب خداوند گردد». (۱)

یازدهم: حسن خلق

مستحب است انسان مسافر با همراهانش با حسن خلق رفتار نماید. (۲)

دوازدهم: پوشاندن نقاط ضعف همسفران

اگر انسان چیزی از همسفرهایش مشاهده کرد و یا اتفاق بدی برایشان افتاد، نباید آن را در نزد دیگران بازگو نماید. (۳)

ج. بعد از سفر

ج. بعد از سفر

ص: ۷۹

۱-۱- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۲۹۵.

۲-۲- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۶۶.

۳-۳- وسایل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۳۳.

۲۵. تعجیل در بازگشت از سفر (۱)

۲۶. خرید سوغاتی و هدیه برای خانواده (۲)

۲۷. بدون اطلاع، آخر شب به خانه اش وارد نشود (۳)

۲۸. حمام بعد از مسافرت

امام صادق علیه السلام می فرماید: وقتی کسی از مسافرت برگشت و داخل خانه اش شد، سزاوار است قبل از هر چیز حمام کرده و دو رکعت نماز گزارد و سجده کند و صد بار شکر خدا را نماید. (۴)

۲۹. میهمانی در برگشت

میهمانی در چهار چیز است: ۱_ عروسی، ۲_ ولادت بچه، ۳_ ختنه کردن پسر، ۴_ بازگشت از مسافرت که مسافر، برادرانش را دعوت کند. (۵)

ص: ۸۰

۱-۱- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۳۰۰.

۲-۲- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۸۳.

۳-۳- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۳۰۰.

۴-۴- بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۲۸۳.

۵-۵- همان، ص ۲۸۸.

۱. قرآن کریم، ترجمه آیت الله العظمی مکارم شیرازی.
۲. آثار الصادقین، شیخ صادق احسان بخش، نشر صادقین، ۱۳۷۶.
۳. آداب و رسوم نوروز، رضا شعبانی، مرکز مطالعات فرهنگی بین المللی.
۴. بحار الانوار، علامه محمد باقر مجلسی، دار احیاء التراث العربی، بیروت.
۵. تحف العقول، ابن شعبه، تصحیح علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین.
۶. حلیه المتقین، علامه محمد باقر مجلسی، انتشارات لوح محفوظ، ۱۳۸۱.
۷. خصال، شیخ صدوق، انتشارات اسلامیة، ۱۳۷۶ق.
۸. سفینه البحار، شیخ عباس قمی، دارالاسوه، ۱۴۰۴ق.
۹. سیر و سفر در اسلام، محمد وحیدی، انتشارات عروج اندیشه، چاپ

۱۰. غرر الحکم و درر الکلم، تمیمی آمدی، تصحیح میرجلال الدین حسینی (محدث) انتشارات دانشگاه تهران.
۱۱. الکافی، شیخ کلینی، تصحیح علی اکبر غفاری، دارالأضواء، بیروت.
۱۲. کنز العمال، حسام الدین هندی، موسسه الرساله، بیروت.
۱۳. مستدرک الوسائل، علامه طبرسی، موسسه آل البيت: لاهیات التراث، ۱۴۰۷ق.
۱۴. مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی.
۱۵. من لا یحضره الفقیه، شیخ صدوق، تصحیح علی اکبر غفاری، جامعه مدرسین.
۱۶. میزان الحکمه، محمدی ری شهری، ترجمه حمیدرضا شیخی، دارالحديث، ۱۳۷۹.
۱۷. نهج البلاغه، سیدرضی، ترجمه محمد دشتی، موسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین ۷، ۱۳۸۴.
۱۸. وسایل الشیعه، حرعاملی، موسسه آل البيت لاهیات التراث، ۱۴۰۹.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

